

KiVa en Pestprotocol obs Noordewier

Januari 2016

Inleiding

Op onze school spannen wij ons gezamenlijk actief in om ieder kind een fijne tijd op onze school te bieden. Dit komt vooral tot uiting in de dagelijkse praktijk door ons eigen gedrag en omgang met de leerlingen. In de notitie Pedagogisch klimaat, sociale veiligheid, burgerschap en integratie beschrijven we ons beleid op het gebied van de sociaal- emotionele ontwikkeling en sociale veiligheid. Dit pestprotocol is een onderdeel daarvan.

Alle leerlingen moeten zich in hun basisschoolperiode vrij en veilig kunnen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen leerlingen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken.

Toch komt pesten helaas soms voor. Het is een probleem dat we op school serieus aan pakken. We gebruiken daarvoor KiVa, het enige programma op het gebied van sociale veiligheid en pesten, waarvan wetenschappelijk bewezen is dat het werkt.

Het KiVa programma is wetenschappelijk onderbouwd

KiVa is een schoolbreed, preventief, universeel antipestprogramma. KiVa is ontwikkeld aan de Universiteit van Turku, Finland. Het is gebaseerd op jaren van onderzoek en werd voor het eerst getest in Finland in het schooljaar 2007-2008. KiVa won in 2009 de European Crime Prevention Award.

Het onderzoek naar de effectiviteit van KiVa in Nederland is gedaan door de vakgroep sociologie van de Rijksuniversiteit Groningen. Nu en in de toekomst zal de vakgroep sociologie verder onderzoek doen naar pesten en KiVa. Zo komen we steeds meer te weten over pestproblematiek en hoe we dat kunnen oplossen.

Om de implementatie in Nederland succesvol te laten verlopen, is in 2011 het KiVa-consortium opgericht, waarin mensen uit de onderwijspraktijk (schoolbegeleidingsdiensten) samen met wetenschappers van de Rijksuniversiteit Groningen dit proces vormgeven.

Uniek aan KiVa is de intensieve samenwerking tussen wetenschappers, schoolbegeleiders, en schoolpersoneel. Samen kunnen we veel van elkaar leren. Met de ervaringen van scholen wordt KiVa continue doorontwikkeld. Zo wordt er goed gekeken welke behoeften er bij scholen leven. Daar wordt het programma op aangepast.

In het KiVa programma krijgen de leerkrachten een training om pesten beter te herkennen. Het programma voorziet ook in structureel overleg tussen de leraren, zodat zij van elkaar kunnen leren. Uiteraard moeten ook de leerlingen aan de slag. Via lessen, onder meer met discussies, oefeningen en een computerspel, krijgen zij inzicht in hoe pesten werkt en leren ze wat je er tegen kunt doen. Het Kiva antipestprogramma heeft een sterk theoretische basis. Een van de belangrijkste uitgangspunten van KiVa is dat het pesten een groepsproces is. Niet alleen de pester en het

slachtoffer, maar ook buitenstaanders spelen een belangrijke rol bij het pesten. Het beïnvloeden van de groep als geheel is dus essentieel voor het effectief tegengaan van pesten.

KiVa gecertificeerd

Wij zijn een gecertificeerde KiVa-school. Gecertificeerde scholen krijgen een bord (certificaat) dat zij kunnen ophangen in de school om te laten zien dat zij goed met KiVa werken. Het certificaat wordt verleend aan scholen:

- waarvan het onderwijzend personeel dat werkt met KiVa de STARTtraining heeft gevolgd;
- die de beschikbare KiVa lessen toepassen. In groep 3 en/of 4 worden alle KiVa thema's van Unit 1 behandeld. In groep 5 en/of 6 worden alle KiVa thema's van Unit 2 behandeld. In overige leerjaren wordt meer op de groep toegespitst gekeken welke lessen nodig zijn;
- die een KiVa-team bestaande uit drie personen hebben aangesteld (niet de directeur);
- waarvan leerlingen aan alle metingen (met de vragenlijsten) meedoen en dat de gegevens worden gebruikt om te kijken in hoeverre er gepest wordt, welke problemen er zijn en wat de school/leerkracht daaraan gaat doen;
- waarvan het KiVa-team ieder half jaar evalueert in hoeverre er pestproblemen zijn, in hoeverre dit af-/toeneemt en of er voldoende actie wordt ondernomen. Bij toenemende pestproblemen en onvoldoende actie door leerkrachten onderneemt het KiVa-team actie;
- waarvan KiVa-teams deelnemen aan de bijscholings- / ervaringsbijeenkomsten (twee keer per jaar);

Enkele feiten over pesten

Pesten onderscheidt zich van incidentele conflicten of ruzies doordat:

- Het met opzet plaatsvindt (met de intentie om de ander pijn te doen)
- Telkens opnieuw tegen dezelfde persoon.
- Er is sprake van machtsongelijkheid in kracht, macht of sociale status.

Pesten is het systematisch misbruiken van macht.

Pesten kan op verschillende manieren gebeuren:

- Fysiek: slaan, duwen, schoppen;
- Materieel: het kapot maken of afpakken van iemands eigendommen;
- Verbaal: uitschelden, steeds opnieuw vervelende opmerkingen maken;
- Relationeel: buitensluiten, leugens of geruchten verspreiden.

De laatste twee vormen kunnen ook via moderne communicatiemiddelen, zoals mobiele telefoons of het internet plaatsvinden. Dit wordt cyberpesten genoemd.

Niet alleen slachtoffers, maar ook hun klasgenoten die slechts getuige zijn, ondervinden negatieve effecten van het pesten. Zij voelen zich schuldig, omdat ze niet hebben ingegrepen. Ook de pesters zelf ondervinden negatieve gevolgen van hun gedrag.

Voor de slachtoffers is het pijnlijkste niet zozeer dat ze aangevallen worden door een of twee gemene kinderen, maar dat niemand van de omstanders hen steunt.

KiVa in de praktijk

Het KiVa-team

Iedere KiVa-school heeft een werkgroep die bestaat uit minstens drie medewerkers, zoals leerkrachten of intern begeleiders: het KiVa-team. De hoofdtaak van dit KiVa-team is samen met

groepsleerkrachten de voorkomende gevallen van pesten te onderzoeken en op te lossen. Daarnaast coördineert het team de afname van de vragenlijsten, teamvergaderingen en ouderavonden. De directie van een school neemt nooit zitting in het team om een neutrale positie (is ook vertrouwenspersoon) te waarborgen. Op de takenlijst staat welke medewerkers deel uit maken van het KiVa-team.

Het lesprogramma ter preventie

Het doel van de algemene aanpak van KiVa is om alle kinderen ervan bewust te maken hoe belangrijk de rol van de groep is bij het voorkomen van en het stoppen met pesten. Daarnaast wordt geprobeerd empathie op te wekken voor gepeste medeleerlingen en om veilige manieren te bieden om slachtoffers te steunen en te helpen. De bedoeling is om leerlingen zo ver te krijgen dat ze in plaats van de pester, degene die gepest wordt gaan steunen en laten merken dat ze het pesten afkeuren. Het ophouden met pesten is gebaseerd op bewustwording en een verandering in de normen van de groep. Het doel is een kind te helpen en het sociale dilemma bij het pesten op te lossen: moet ik doen wat ik zelf juist vind of wat anderen (groepsdruk) van mij verwachten?

Het lespakket bestaat uit 10 thema's voor zowel de onderbouw als de bovenbouw:

De thema's voor de onderbouw groep 1 t/m 4 zijn:

1. Wie zijn wij?
2. gevoelens;
3. wat is een fijne groep?;
4. iedereen is uniek;
5. herken pesten!;
6. pesten in de groep;
7. de groep is tegen pesten;
8. een gepest kind heeft hulp nodig;
9. wat kan ik doen als ik word gepest?;
10. KiVa, we doen het samen.

De thema's voor de bovenbouw (groep 5 t/m 8) zijn:

1. Iedereen verdient respect;
2. In de groep;
3. Wat is communicatie;
4. Herken pesten;
5. Verborgene vormen van pesten;
6. Gevolgen van pesten;
7. Pesten en de groep;
8. De groep verzet zich tegen pesten;
9. Wat kan ik doen als ik word gepest;
10. KiVa- We doen het samen!

De thema's worden afgesloten met een regel op het KiVa contract. Als alle lessen zijn gegeven, wordt dit contract getekend door alle leerlingen. Het dient om elkaar aan de afgesproken regels te houden en zijn daarom zichtbaar in alle groepen. Ook hangen alle regels in de gang van het schoolgebouw.

De lessen worden ondersteund door een PowerPoint- presentatie. De theorie wordt ingeoeffend door spel, gesprekken, drama en tekenopdrachten. Ook is er een computergame online voor de bovenbouw, die kinderen op school en thuis kunnen spelen.

KiVa enquête

Jaarlijks wordt in de onderbouw een enquête afgenomen en in de bovenbouw zelfs 2x per jaar. Vooraf wordt toestemming gevraagd aan de ouders.

Door de enquête af te nemen bij leerlingen wordt onderzocht of pestgedrag op school verandert en hoe het ervoor staat met het sociale klimaat. Er wordt ook inzicht verkregen in het welbevinden van de leerlingen. Wij krijgen een terugkoppeling over deze gegevens zodat we nog beter weten hoe de situatie in de klas is. Zo kunnen leerkrachten nog gericht bezig gaan met het aanpakken van pesten. Het kan zijn dat er op groepsniveau iets moet gebeuren, maar ook op individueel niveau. Indien nodig wordt dat met de betreffende leerling en diens ouders besproken.

Steungroepaanpak en herstelaanpak

Het KiVa programma biedt twee gerichte aanpakken die aangegrepen kunnen worden als er sprake is van pesten dat niet in de groep kan worden besproken of opgelost: de steungroepaanpak en de herstelaanpak.

Mocht een leerkracht een steungroepaanpak nodig vinden wordt het aan het KiVa-team gemeld. Ook als er een andere onprettige situatie is voor een leerling kan een steungroep gestart worden. Bijvoorbeeld als een leerling moeilijk aansluiting kan vinden bij klasgenoten.

De steungroepaanpak bestaat uit de volgende vier stappen:

- Stap 1: Gesprek met de gepeste leerling;
- Stap 2: bijeenkomst met de steungroep;
- Stap 3: evaluatie met de gepeste leerling;
- Stap 4: evaluatie met de steungroep.

Extra stap: tweede ronde steungroepgesprekken of herstelaanpak. Herstelaanpak wordt ingezet voor kinderen die ondanks gemaakte afspraken toch doorgaan met pesten en die niet ontvankelijk zijn voor de steungroepaanpak. Kenmerkend voor de herstelaanpak is dat het KiVa-team een deel van de verantwoordelijkheid terugneemt en samen met de pesters een plan van aanpak gaat maken om het pesten te laten stoppen: het herstelplan. Dit plan wordt ondertekend door de ouders/ verzorgers van de leerling en de leerling zelf.

De concrete beschrijving, suggesties voor de gesprekken en de gespreksformulieren voor de steungroepaanpak zijn te vinden in de KiVa-handleiding, blz. 150 t/m 168. Beschrijving van de herstelaanpak zijn te vinden op blz. 169 t/m 172.

Als zowel de steungroepaanpak als de herstelaanpak geen effect hebben, kan de school er voor kiezen om de vaste KiVa-trainer in te schakelen. Deze kan Extra ondersteuning bieden bij de omgang met de pestgevallen.

Samenwerking tussen school en thuis

Samenwerking tussen school en thuis is belangrijk. Het is fijn en duidelijk voor kinderen als ze op school en thuis dezelfde boodschap meekrijgen. Om ouders te informeren worden verschillende stappen ondernomen:

- De school organiseert een informatieavond aan het begin van elk schooljaar waar alle leerkrachten KiVa aan bod laten komen;
- Alle ouders worden middels de nieuwsbrief op de hoogte gehouden over de KiVa-lessen;
- Voor ouders is er een flyer met een uitleg van de KiVa-enquête;
- Voor ouders is er een digitale oudergids op de site van KiVa (www.kivaschool.nl).
- In de oudergids staat onder meer informatie over:
  - achtergronden van pesten
  - uitleg over de rol van de groep bij pesten
  - pesten herkennen en signaleren
  - wat u kunt doen als uw kind wordt gepest
  - wat u kunt doen als uw kind pest
  - hoe uw kind een gepest kind kan helpen